

Nyheter för överförmyndare

Avdelningen för juridik
Kalle Larsson

Sommaren 2019

Hej,

Här kommer andra summeringen av aktuella nyheter för överförmyndare under våren 2019. SKL:s juridiska rådgivning för överförmyndare tar snart sommarledigt och finns åter från mitten av juli.

Rättsfall och domar

Anordnande av förvaltare: rättegångsfel att åsidosätta en parts rätt att höras muntligen

Tingsrätten anordnade förvaltare för huvudmannen. En av sönerna överklagade tingsrättens beslut och yrkade att tingsrättens beslut skulle undanröjas samt återförvisa målet till tingsrätten för fortsatt handläggning. Klagande menade att tingsrätten felaktigt underlåtit att höra klagande och huvudmannen vid ett sammanträde. Hovrätten konstaterar att varken huvudmannen eller någon annan har hört muntligen trots att det av läkarintyg framgår att huvudmannen både förstår vad saken gäller och kan höras utan skada för henne.

När en part haft rätt att höras muntligen är utgångspunkten att ett åsidosättande av denna rätt har inverkat på målets eller ärendets utgång (se NJA 2005 s. 697). Hovrätten undanröjer tingsrättens beslut och målet återförvisas till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Hovrätten för Västra Sverige, mål nr ÖÄ 2328-19, meddelad 2019-05-14.

God man behöver kvarstå till dess att Överförmyndaren funnit en ny god man

Den förordnade gode mannen överklagade tingsrättens beslut då huvudmannen enkom tillät förordnad ställföreträdare att få tillgång till telefonbank för att kunna betala räkningar. Hovrätten konstaterar dels att en god man har rätt att bli entledigad från sitt uppdrag men att densamma har en skyldighet att kvarstå till dess att en ny god man har utsetts. Då huvudmannen samtycker till godmanskapet och det finns ett behov av fortsatt godmanskap samt att det inte finns skälig orsak till entledigande, får den förordnade gode mannen kvarstå till dess att överförmyndaren funnit en ny god man.

Göta Hovrätt, mål nr ÖÄ 3596-18, meddelad 2019-04-17.

Vid huvudmannens död behöver rätten inte fatta beslut om att godmanskapet ska upphöra

Tingsrätten förordnade godmanskap för huvudmannen 2019-03-14. Överförmyndaren överklagade beslutet 2019-03-25. Av folkbokföringen framgick att huvudmannen avled 2019-04-10. Överförmyndaren har därefter vidhållit sitt överklagande.

Hovrätten konstaterar att om en god man inte längre behövs så ska godmanskapet upphöra (11 kapp. 19 § föräldrabalken). Av kommentaren till densamma framgår att rätten inte behöver fatta ett beslut om upphörande om huvudmannen avlider. Då huvudmannen avlidit under målets handläggning i hovrätten har ändamålet med överförmyndarens överklagan fallit.

Göta Hovrätt, mål nr ÖÄ 3998-19, meddelad 2019-05-06.

Migrationsöverdomstolen: Ett ensamkommande barn ska vid bl.a. överklagande av Migrationsverkets beslut tillförsäkras ett offentligt biträde

Migrationsdomstolen avslag klagandes begäran om förordnande av offentligt biträde. Migrationsöverdomstolen konstaterar att för ett asylsökande ensamkommande barn förordnas det i princip undantagslöst ett offentligt biträde. Ensamkommande barn som saknar vårdnadshavare här i landet och som inte företräds av en person med juridisk utbildning, ska vid bl.a. överklagande av Migrationsverkets beslut om statusförklaring, tillförsäkras ett offentligt biträde. I lag om god man för ensamkommande barn finns det inget krav på juridisk utbildning för den som förordnas som god man.

Kammarrätten i Stockholm/Migrationsöverdomstolen, mål nr UM 2495-19, meddelad 2019-03-27.

Rätt att ta del av allmän handling: uppgifter om hur många uppdrag en specifik ställföreträdare har lämnas inte ut

Överförmyndarnämnden gjorde en sekretessprövning av en begäran där en person begärde uppgift om hur många uppdrag en specifik person har som god man respektive som förvaltare i en specifik kommun. Uppgiften skulle användas med anledning av ett pågående ärende vid en tingsrätt gällande överförmyndarnämndens arvodesbeslut i ett specifikt ärende. Överförmyndarnämnden bedömde att begärd uppgift är sådan att den omfattas av sekretess då det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde kan komma att lida personlig eller ekonomisk skada eller men.

Kammarrätten avslår överklagan. Med hänsyn till syftet med begäran anser kammarrätten att det inte står klart att de aktuella uppgifterna kan lämnas ut utan att den enskilde lider skada eller men.

Kammarrätten i Stockholm, mål nr 1468-19, meddelad 2019-03-28.

Rätt att ta del av allmän handling: uppgifter om god man och dennes huvudman lämnas inte ut

Överförmyndarnämnden gjorde en sekretessprövning av en begäran där en handling, efter sekretessprövning, lämnades ut i *maskerat skick*. I överförmyndarnämndens beslut hänvisas till RÅ 1992 not 331 och RÅ 1993 not 710 där det framgår att gode män och förvaltare omfattas av kategorin *enskild* vilket i sin tur återfinns i 32 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Kammarrätten avslår överklagan och fastslår att det råder sträng sekretess när det gäller uppgifter i ett ärende hos en överförmyndarnämnd om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 1860-19, meddelad 2019-05-13.

Rätt att ta del av allmän handling: läkarintyg utlämnas inte till Migrationsverket från Överförmyndarnämnden

Migrationsverket begärde hos Överförmyndarnämnden att få ta del av ett läkarintyg med hänvisning till att intyget behövdes för att fatta beslut i personens ärende hos Migrationsverket. Överförmyndarnämnden avslog begäran med hänvisning till 32 kap 4 § OSL.

Kammarrätten avslår överklagan och skriver i sina domskäl att Migrationsverket inte tydligt angivit vad läkarintyget kommer att användas till. Det står inte klart att läkarintyget helt eller delvis kan lämnas ut till Migrationsverket utan att någon enskild eller närstående till den enskilde lider men. Överförmyndarnämnden har haft fog för sitt beslut att inte lämna ut läkarintyget.

Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 982-19, meddelad 2019-05-24.

Anhöriga inte behöriga att överklaga arvodesbeslut

En kollega vill tipsa om ett äldre avgörande från Stockholms Tingsrätt, mål nr. Å 1960-12 meddelad 2012-11-05. En dotter till huvudmannen överklagade Överförmyndarnämndens arvodesbeslut.

Tingsrätten fastställer att ett beslut gällande arvode till god man, får enligt förvaltningslagen överklagas av den som beslutet angår, om beslutet gått honom eller henne emot och beslutet kan överklagas. Hovrätten för Västra Sverige har i ett beslut 2011-12-07 i mål nr ÖÄ 2732-11 avvisat en närståendes överklagan av ett arvodesbeslut.

Klagande person i aktuellt ärende är varken part eller någon som ska beredas tillfälle att yttra sig vid ett bestämmande av arvode till god man. Beslutet berör varken klagande direkt eller indirekt. Klagande har i sin egenskap av dotter till huvudmannen har inte klagorätt varmed överklagan avvisas.

JO

Kritik från JO mot Överförmyndarnämnd: för långsam handläggning av två framställningar samt en felaktig besvärshänvisning.

Två dödsbodelägare har anmält till JO en överförmyndarnämnd för långsam/bristfällig handläggning av flera framställningar gällande ett ärende där den avlidne tidigare haft god man. Enligt JO:s bedömning har det gått drygt två månader från begäran om utlämning av handling till dess att nämnden fattat ett avslagsbeslut, vilket inte är acceptabelt. *JO har i flera beslut uttalat att innebörden av skyndsamhetskravet är att ett besked i en utlämnande fråga normalt bör lämnas samma dag som begäran gjordes. Någon eller några dagars fördröjning kan godtas om en sådan fördröjning är nödvändig för att ta ställning till om den efterfrågade handlingen är allmän och offentlig eller om begäran avser ett omfattande material.* Nämnden angav felaktigt i ett avslagsbeslut att överklagan skulle ställas till ”behörig tingsrätt”. Nämnden får kritik då sådan besvärshänvisning är felaktig. Nämndens beslut gällande utlämnande av handling överklagas till en kammarrätt.

Justitieombudsmannen, Lars Lindström, Dnr 3266-2018, beslut meddelat 2019-05-08.

Kritik från JO mot Överförmyndarnämnd: för långsam hantering av ärenden samt att nämnden inte följde tingsrättens förelägganden

Vid inspektion av en tingsrätt uppmärksammades ett flertalet ärenden om anordnande av godmanskap där överförmyndarnämnden vid ett stort antal tillfällen begärt och av tingsrätten beviljats anstånd med att följa förelägganden.

JO uttalar att *Myndigheterna måste alltid samarbeta med varandra för att hitta lämpliga rutiner för handläggningen av ärendena.*

Sammanfattningsvis menar JO att nämnden i orimligt många fall inte hörde av sig till tingsrätten när tidsfristen för föreläggandena gick ut. JO konstaterar också att ett sammanträde, utöver skriftliga förelägganden, sannolikt skulle kunna bidra till att skynda på handläggningen i vissa fall.

Justitieombudsmannen, Lars Lindström, Dnr 893-2018, beslut meddelat 2019-05-08.

Övrigt

Ny och uppdaterad information om skyddade personuppgifter

Skatteverket vill sprida att det nu finns ny och uppdaterad information om skyddade personuppgifter. För mer information: <https://skatteverket.se/privat/folkbokforing/skyddadepersonuppgifter>

Folder ska uppdateras: ”Bankfrågor för ställföreträdare för barn och vuxna”

Bankföreningen kommer tillsammans med medförfattarna SKL och Sveriges fondhandlare förening – uppdatera ovanstående folder vilket senast ändrades 2016. Bland annat kommer *Framtidsfullmakt* och *Anhörigbehörighet* att tillföras. Har du som verksam inom överförmyndarområdet några tankar eller idéer? Mejla förbundsjurist Kalle Larsson.

Angående ställföreträdare och undertecknande av tidsredovisning/räkning i samband med personlig assistans

Denna text har bollats mellan Försäkringskassan, SKL och flertalet överförmyndare senaste veckorna. Den är inte bindande för någon men är ändå tänkt att försöka ge något försök till samsyn och hitta någon gemensam framkomlig väg.

Under en längre tid har det förekommit diskussion bland landets överförmyndare, förordnade ställföreträdare samt samtal mellan SKL och Försäkringskassan kring den situation att flertalet förordnade ställföreträdare inte vill lämna uppgifter till Försäkringskassan under heder och samvete. Att uppgifter lämnas vid *heder och samvete* är i enlighet med 110 kap SFB vilket omfattar även ombud m.fl.

Under våren har ett flertalet överförmyndare och andra aktörer kontaktat SKL gällande svårigheter med den tidsredovisning/räkning som ska lämnas in till Försäkringskassan vilket utgör underlag för utbetalning av ersättning (fullgörelse) enligt tidigare beslut om assistansersättning.

I normalfallet är det huvudmannen (den försäkrade enligt 110 kap 13 § andra stycket SFB) som undertecknar redovisningen/räkningen som sedan lämnas in till Försäkringskassan. Om den försäkrade inte fyllt 18 år är det vårdnadshavarna och i övriga fall, en förordnad ställföreträdare om huvudmannen saknar egen rätts-handlingsförmåga.

Om huvudmannen (den försäkrade) har egen rättshandlingsförmåga men saknar fysiska förutsättningar för att underteckna aktuellt dokument som ska lämnas in till försäkringskassan, tillämpas vanligt förekommande alternativa undertecknanden såsom ”med handen vid pennan” etc. Förvaltningslagens krav om service (6 §) och tolk (13 §) gäller även i dessa fall.

I de fall där huvudmannen saknar egen rättshandlingsförmåga, och ställföreträdarskapet omfattar denna typ av rättshandlingar, bör det vara den förordnade ställföreträdaren som undertecknar aktuell redovisning/räkning så att huvudmannen inte drabbas av någon rättsförlust (blir utan assistansersättning).

Flertalet av de frågor som inkommit till SKL och som även vid några träffar lyfts med Försäkringskassans representanter, är huruvida en god man eller förvaltare, kan och bör kontrollera att alla assistanstimmar är utförda samt om ställföreträdaren kan underteckna dokumentet på heder och samvete.

Förutsatt att ställföreträdarskapet omfattar nödvändiga delar och att huvudmannen saknar egen rättshandlingsförmåga, så är det endast förordnad ställföreträdare som har möjlighet att underteckna aktuell tidredovisning/räkning. Det ingår emellertid inte en ideellt arbetande god man eller förvaltares uppdrag, att kontrollera att samtliga timmar är utförda och ej heller att göra oanmälda besök för att kontrollera detsamma.

Det förväntas dock, i normalfallet, att en ställföreträdare besöker sin huvudman minst en gång per månad (eller utifrån huvudmannens faktiska behov – i vissa fall kan flera besök anses behövas inom ramen för ställföreträdarskapet) och det är då rimligt att ställföreträdaren vid dessa tillfällen bildar sig en uppfattning om huvudmannens behov inklusive om assistans är utförd i enlighet med aktuella beslut. Det kan finnas skäl att ansöka om andra insatser, byta anordnare eller andra saker som berör huvudmannen.

Vad kan ställföreträdare göra?

I de fall ställföreträdaren är behörig att skriva under en räkning för assistansersättning på heder och samvete, bör så ske. Till räkningen för assistansersättning kan ställföreträdaren bifoga en bilaga/text där det framgår vad som har iakttagits. Med en kortfattad redovisning av situationen får Försäkringskassan ett tillräckligt underlag för att kunna göra en bedömning av om assistans har utförts.

Av en sådan förklaring kan det t.ex. framgå:

”Jag har besökt min huvudman vid x tillfällen under aktuell period och då har assistansen utförts/assistenter varit på plats. Min huvudman verkar få den assistans som är beviljad och jag har inte fått någon signal, vare sig från huvudmannen eller någon annan/anhörig, på att assistansen inte verkar utföras. Det finns inget som tyder på felaktigheter eller brister gällande assistansen. Jag bedömer att assistansen har utförts utifrån det jag har sett och kan kontrollera inom ramen för mitt ställföreträdarskap”.

En sådan förklaring gör att underskriften kan uppfylla kravet på heder och samvete, förutsatt att ställföreträdaren kan stå för det som ingivits.

Om en redovisning/räkningen inte skrivs under och ingen förklaring/annat (se ovan) inkommer, kan det medföra att Försäkringskassan inleder en utredning om det finns skäl att misstänka att assistanstimmar inte har utförts. Det kan även leda till att assistans inte kan betalas ut, vilket kommer att påverka din huvudman negativt.

En förordnad ställföreträdare som misstänker att assistanstimmar inte har utförts, bör å sin huvudmans vägnar vidta lämpliga åtgärder utifrån huvudmannens bästa.

Kostnadsfri utbildning från Röda Korset till gode män för EKB m.fl.

Svenska Röda Korset erbjuder en kostnadsfri utbildning för civilsamhället, gode män till ensamkommande barn, kommunens mottagningshandläggare m. fl.
Se bilaga.

SKL:s kurser för överförmyndare

För aktuellt kursutbud, vänligen se mer på SKL:s hemsida, [juridiska kurser](#)

Sommarstängt på SKL:s juridiska rådgivning för överförmyndare

Vår juridiska rådgivning för överförmyndarfrågor och kommunal dödsbohandläggning har sommarstängt vecka 25-28. Under denna tid kommer inga mejl att besvaras och förhoppningsvis är inte mejlkorgen allt för full i början av vecka 29. Vänligen observera att Länsstyrelserna har ”tillsynsrådgivning”.

Trevlig sommar!

Med vänliga hälsningar

Kalle Larsson